

تعیین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر بروز رفتارهای مغایر رفتار علمی در آموزش

عالی (مطالعه موردی دانشجویان پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی)^۱

فرحناز رستمی^۲

کیومرث زرافشانی^۳

مهسا سعدوندی^۴

مریم حسینی لرگانی^۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۰۳/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۰۳/۲۵

چکیده

امروزه پدیده تقلب در بین دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به حدی شایع است که برخی صاحب‌نظران از آن به عنوان اپیدمی یاد می‌کنند. حادثترین موضوع در این خصوص حالتی است که فراگیر شدن آن منجر به تغییر نگرش و درونی شدن آن در دانشجویان می‌شود. هدف این تحقیق تبیین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر بروز پدیده تقلب در نظام آموزش عالی می‌باشد. این مطالعه پیمایشی در سال تحصیلی ۸۹-۹۰ بر روی ۲۹۸ دانشجوی رشته کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه در دو مقطع تحصیلی کارشناسی و کارشناسی ارشد و در گرایش‌های مختلف کشاورزی انجام شد. انتخاب نمونه‌ها به روش انتساب متناسب انجام گردید. روایی محتوایی پرسشنامه مورد استفاده با استناد به منابع معتبر در حد مطلوب بود. پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از محاسبه آلفای کرونباخ در حد مطلوب برآورد گردید ($\alpha = 0.78$). نتایج تحلیل عاملی طیف طراحی شده تحقیق نشان دهنده تبیین ۴ مؤلفه از مؤلفه‌های تأثیرگذار بر بروز پدیده تقلب در نظام آموزش عالی یعنی؛ ناهنجاری‌های برنامه

^۱ . برگرفته از پژوهش انجام شده در پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی کرمانشاه در سال تحصیلی ۹۰-۸۹

^۲ . استادیار دانشگاه رازی کرمانشاه fr304@yahoo.com

^۳ . دانشیار دانشگاه رازی کرمانشاه Zarafshani2000@yahoo.com

^۴ . دانشجوی ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه

^۵ . دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه شهید بهشتی و مربی مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی

mhosseinil@irphe.ir

ریزی آموزشی، درونی شدن فرهنگ تقلب در بین دانشجویان، ضعف مدیریتی و ضابطه مند نبودن قانون برخورد با افراد متقلب و عوامل محیطی با درصد تبیین ۶۲/۸۴ واریانس کل می باشد. همچنین نتایج تحقیق گویای این واقعیت بود که بین ارتکاب به انجام عمل تقلب دانشجویان با سن، جنس، رشته تحصیلی و دوره تحصیلی رابطه معنا داری وجود ندارد. این در حالی است که بین ارتکاب به انجام عمل تقلب دانشجویان با مقطع تحصیلی و معدل مقطع تحصیلی آنان رابطه منفی و معنا داری وجود داشت. با در نظر گرفتن نتایج به دست آمده، مدیریت و مهار پدیده تقلب در جهت پیشگیری از شیوع آن به عنوان یک پدیده اپیدمی و غیر اخلاقی در نظام آموزش عالی امری ضروری به نظر می رسد.

واژگان کلیدی:

تقلب، آموزش عالی، ناهنجاری‌های برنامه ریزی آموزشی، ضعف مدیریتی

مقدمه

روان‌شناسان اجتماعی بر این باورند، هنگامی که بین وجدان آگاه شخص و عملکرد وی تعارض پیش می‌آید، مکانیسم توجیه میانجی‌گری می‌کند. در ارتباط با پدیده تقلب شخص با این سؤال مواجه می‌شود که: " آیا تقلب با اصول اخلاقی سازگار است؟" در وهله اول ممکن است شخص در ذهن خود پاسخ منفی دهد ولی پس از ارتکاب به تقلب چنین توجیه می‌کند که " همه تقلب می‌کنند " و یا " تقلب کار بدی که نیست " (Aronson, ۲۰۰۲). تقلب در امتحان^۶ که از آن به " تقلب امتحانی " یا " تقلب " یاد می‌شود، اساساً نوعی فریب کاری^۷ و حقه بازی^۸ محسوب می‌شود. تقلب در برخی از متون زیر مجموعه " نادرستی تحصیلی " (Jensen & et al, ۲۰۰۲) و در برخی متون دیگر خود مترادف با نادرستی تحصیلی محسوب می‌شود (Thorpe, ۱۹۹۹). به هر حال تقلب امتحانی طبق تعریف عبارت است از؛ اقدام دانشجو یا دانش آموز به منظور قلمداد نمودن کار تحصیلی دیگران به جای خود است (Jensen & et al, ۲۰۰۲). در تعریفی دیگر (Gregory, ۲۰۰۴) تقلب عبارت است از؛ هرگونه رفتار یا قصد به انجام عملی که منجر به تخطی از قوانین رسمی و اداری برگزاری آزمون و یا تکمیل تکلیف و پروژه اختصاص یافته به دانشجویان شود. تقلب امتحانی پدیده ای عالم‌گیر است (Thorpe, ۱۹۹۹) که محدود به مرز جغرافیایی و یا دانشگاه و آموزشگاه خاصی نمی‌شود و برخی از صاحب‌نظران با توجه به فراوانی آن، از این پدیده به عنوان اپیدمی (Haines, ۱۹۹۶) و برخی به عنوان مشکل مزمن یاد کرده‌اند (Maramuk, ۱۹۹۳). از آنجایی که رخ دادن پدیده تقلب در برخی امتحانات امری غیر قابل انکار است به نظر می‌رسد لزوم بررسی همه جانبه در خصوص ریشه‌یابی این پدیده ناهنجار آموزشی امری بدیهی است. زیرا فراگیر شدن این مسئله که از عوامل مخدوش کننده ارزیابی دانشجویان محسوب می‌شود ممکن است به ارکان تعلیم و تربیت لطمه وارد کند. مطالعات متنوعی در خصوص جنبه‌های مختلف تقلب امتحانی به عمل آمده است (Jenson, ۲۰۰۲; Haines, ۱۹۹۶; Baldwin, ۱۹۹۶). امروزه حداقل صد ایستگاه تقلب در اینترنت وجود

۱. Cheating on Exam
 ۲. Deception
 ۳. Fraud

دارد و غالب آنها پروژه‌های دروس آکادمیک را به رایگان و یا در مقابل مبلغ بسیار کمی در اختیار مراجعان قرار می‌دهند. سایت‌هایی مانند *Cyber essays* و *School Sucks* و *House of Cheat* (Jenson, 2002) وجود دارد که در هر یک از آنها صدها پروژه درسی قرار داده شده است. دانشجویان به وضوح می‌دانند تحویل هر یک از پروژه‌های اینترنت دریافت نمره قبولی را تضمین می‌کند. تعدادی از این ایستگاه‌ها مطالب خود را به فروش می‌رسانند. اگر چه بسیاری از مقالات را حتی می‌توان به رایگان دریافت کرد. دسترسی به اینترنت تقلب در پروژه‌های درسی را آسان کرده است، در اینترنت مقالات و متونی درباره بسیاری از مطالب درسی قرار داده شده است؛ اگر مطلب مورد نظر پیدا نشد کسانی آمادگی آن را دارند تا در مقابل پرداخت وجه پروژه دانشجویان را تهیه کنند. طیف مراجعه‌کنندگان به ایستگاههای تقلب را کسانی که توانایی تحقیق و مطالعه ندارند و یا به دنبال پیدا کردن راه‌های ساده‌تر و سریع‌تر در انجام تحقیق هستند، تشکیل می‌دهد. اگر چه عموم به آنها به دیده "زرنگ" نگاه می‌کنند ولی کاملاً مشخص است که "زرنگی" آنان در تقلب است نه در درس. متخصصان می‌گویند روزانه هزاران دانشجو در سراسر جهان در پی یافتن مطالب درسی به جای مراجعه به کتاب و کتابخانه و به کارگیری مغز و افکار خود، در اینترنت به دنبال شکار پروژه خود می‌گردند (Murdoc, 2001). دانشگاه بوستون شدیدترین عکس‌العمل را در مورد صاحبان ایستگاه‌های تقلب نشان داده است. در سال ۱۹۹۷ این دانشگاه مسئولان پنج سایت را به علت قرار دادن پروژه‌های درسی امتحانات ترم در اینترنت تحت تعقیب قرار داد و علیه آنان به مقامات قضایی آمریکا شکایت کرد. پس از مطرح شدن موضوع در دادگاه، قاضی شکایت دانشگاه را بی‌اساس تشخیص داد و رای صادر نکرد چرا که صاحبان ایستگاه‌های تقلب اینترنت که *Mills Term-Paper* خوانده می‌شوند، ادعا کردند که از این راه به کسب و کار مشغول هستند و انتظار دارند که مراجعه‌کنندگان از مطالب آنها به عنوان منبع و مرجع استفاده کنند (Jenson, 2002). نیاز به تقلب و کمک از سوی دانشجویان جهت اتمام و انجام تکالیف درسی همیشه سوءاستفاده‌کنندگان را تشویق کرده است. قبل از حضور اینترنت، بخش نیازمندی‌های روزنامه‌ها و نشریات مملو از آگهی‌های گوناگون فروش تکالیف درسی بود. در این آگهی‌ها شرکت‌ها و افراد اظهار آمادگی می‌کردند تا پروژه‌های درسی دانش‌آموزان و دانشجویان را تهیه نمایند. در سال ۱۹۸۹

دانشگاه یورک با حمایت ۱۵ دانشگاه و مراکز آموزش عالی از پلیس تورنتو خواست که شرکت Term paper را به دلیل فروش و تهیه پروژه‌های دانشگاهی مورد بازجویی قرار دهد. در بررسی‌های پلیس اسامی تعداد بیشماری از مشتریان شرکت که در مراکز آموزش عالی سراسر کانادا مشغول تحصیل بودند به دست آمد و در اختیار مسئولان دانشگاهها قرار گرفت (Jenson, ۲۰۰۲). فراگیر شدن پدیده تقلب برخی از دانشگاهها را برآن داشته است که به دنبال پیدا کردن راه هایی در برخورد با این مساله باشند. شیوع پدیده تقلب منجر به انجام پژوهش‌هایی در خصوص بررسی علل تقلب تحصیلی شده است. نتیجه بازبایی اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعات داخلی ایران (www.sid.ir) ، www.magiran.com و www.irandoc.ac.ir) در بخش مقالات و پایان نامه ها رکودهای اطلاعاتی زیر را نشان داد: سید حسینی داورانی، ۱۳۸۳؛ نخعی، ۱۳۸۳؛ نخعی و نیک پور، ۱۳۸۴؛ مرادی، ۱۳۸۰؛ نیک پور، ۱۳۸۲؛ سپهری نیا، ۱۳۷۶؛ نعیمی، ۱۳۷۲؛ دریس، ۱۳۷۷ و خامسان، ۱۳۹۰. در ادامه به بررسی نتایج پژوهش‌هایی که در قالب مقالات علمی - پژوهشی ثبت شده اند، پرداخته می شود. نتایج پژوهش نیک پور در خصوص بررسی نگرش دانشجویان نسبت به انواع تقلب در مراحل تدوین پایان نامه نشان داد ۵۰ درصد دانشجویان در تدوین پایان نامه تحصیلی‌شان مرتکب جعل و تحریف شده اند. از سوی دیگر، بیش از نیمی از افراد گروه نمونه نگرش منفی به انجام تقلب داشته اند (نیک پور، ۱۳۸۲). سید حسینی داورانی (۱۳۸۳)، به بررسی فراوانی نسبی تقلب در بین دانشجویان پرداخته است. نتایج تحقیق او نشان داد که نرخ شیوع برخی از انواع تقلب نزدیک به ۵۰ درصد است. به طور مثال آگاه نکردن استاد هنگامی که در تصحیح ورقه اشتباه شود (۵۰/۷ درصد)، نگاه کردن از روی دست دیگران و یا در معرض دید قرار دادن برگه ها (۵۲/۴ درصد) و دریافت و ارسال پاسخ سؤالات از طریق ایما و اشاره (۴۹/۴ درصد). مرادی و همکاران (۱۳۸۰)، به بررسی علل گرایش به تقلب در بین دانشجویان علوم پزشکی دانشگاه همدان پرداختند. نتایج نشان داد دانشجویان، عدم انگیزه برای یادگیری، راحت طلبی یادگیرنده، فشرده بودن زمان امتحانات و سخت گیری بیش از حد استادها را به عنوان مهمترین علل گرایش به تقلب ذکر کردند. نتایج پژوهش خامسان و همکاران (۱۳۹۰) نیز نشان داد: میزان تقلب در پسران بیش از دختران و باور به عمومیت داشتن تقلب، در دختران به طور معنادار بیش از پسران بود. رایج‌ترین شیوه انجام تقلب در

جلسات امتحان، نگاه کردن و نوشتن روی کاغذ، و رایجترین شیوه تقلب در تکالیف درسی، گرفتن تکلیف از همکلاسی و از اینترنت می باشد. در ارتباط با علت تقلب، نتایج پژوهش نشان می دهد عوامل درونی نظیر؛ عدم مسئولیت پذیری و عدم وقت کافی بیش از عوامل بیرونی نظیر؛ سخت بودن تکلیف و توقع زیاد از دانشجو به عنوان علت تقلب توسط دانشجویان مورد تأکید قرار گرفته است. به طور خلاصه می توان گفت بررسی موضوع تقلب در بین دانشجویان از دو جهت دارای اهمیت است:

- در صورتی که دانشجو در محیط آموزشی به انجام امور خلاف عادت نماید، آینده شغلی وی به احتمال بیشتری آلوده به مسائل غیراخلاقی می شود (Sierles, ۱۹۹۰; Gaberson, ۱۹۹۷).
- اگر قرار باشد دانشجویان با تقلب، امتحانات خود را پشت سر بگذارند، در نهایت سواد و معلومات آنها از سطح مطلوبی برخوردار نخواهد بود و این امر می تواند ضررهای جبران ناپذیری به آینده جامعه وارد کند (Rozance, ۱۹۹۱).

لذا با توجه به اهمیت مطالعه و ارائه راهکارهای لازم در جهت پیشگیری از بروز و شیوع پدیده تقلب، از سوی دیگر محدود بودن تحقیقاتی که در ارتباط با موضوع مذکور انجام گرفته است (تا آنجائیکه پژوهشگران تحقیق اطلاع دارند)، لازم است توجه و تحقیقات بیشتری پیرامون این پدیده ضد ارزشی در بین دانشجویان به عمل آید تا تمهیدات لازم به منظور مقابله با آن به شیوه علمی طراحی شود. این مطالعه با هدف تبیین مؤلفه های تاثیرگذار بر بروز پدیده تقلب در نظام آموزش عالی به منظور ارائه راهکارهای سازنده در جهت مدیریت و کنترل آن، در پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی کرمانشاه در سال تحصیلی ۸۹-۹۰ صورت گرفته است.

روش شناسی تحقیق

این مطالعه پیمایشی در سال تحصیلی ۸۹-۹۰ بر روی ۲۹۸ دانشجوی رشته کشاورزی در دو مقطع تحصیلی (کارشناسی و کارشناسی ارشد) و در گرایش های مختلف (ترویج و آموزش کشاورزی، زراعت و اصلاح نباتات، گیاه پزشکی، مکانیک ماشین های کشاورزی و

(...) انجام گرفت. انتخاب نمونه‌ها به روش انتساب متناسب صورت گرفت و پرسشنامه‌ای مشتمل بر ۳۱ عبارت که نمایانگر عوامل اثرگذار بر بروز پدیده تقلب در جلسات امتحان بود توسط دانشجویان تکمیل گردید. عبارات مذکور از منابع معتبر (Jensen, ۲۰۰۲; Rennie, ۲۰۰۴; Cizek, ۱۹۹۹) و همچنین جلسات بحث گروهی با دانشجویان، اعضای هیات علمی و ناظران جلسات امتحان تهیه گردید و به استناد منابع معتبر (Jensen, ۲۰۰۲; Rennie, ۲۰۰۴; Cizek, ۱۹۹۹)، تجارب دانشجویان، اعضای هیات علمی و ناظران جلسات امتحان، از نظر روایی محتوایی در حد مطلوب تشخیص داده شد. پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از محاسبه آلفای کرونباخ در حد مطلوب برآورد گردید ($\alpha = 0.78$). در تنظیم پرسشنامه با توجه به اینکه سؤالات تا حدی حساسیت برانگیز بودند، سعی گردید از روشهای علمی به منظور کاهش حساسیت نمونه مورد بررسی استفاده شود (Sudman, ۱۹۹۷). به این طریق که ابتدا پس از اطمینان خاطر دادن به واحدهای مورد پژوهش از بدون نام بودن پرسشنامه‌ها، با عبارات توجیهی در ابتدای پرسشنامه چنین القاء شد که پدیده تقلب از شیوع بالایی در سراسر دنیا برخوردار است. سپس از آنان خواسته شد تخمینی از میزان تأثیر هر یک از عوامل ذکر شده بر بروز پدیده تقلب را در قالب مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از "کاملاً مردود است" (نمره ۱) تا "کاملاً مورد تأیید است" (نمره ۵) اعلام نمایند. در مرحله بعد این عوامل اعتبارسنجی شدند، به این ترتیب که میانگین رتبه‌ای هر یک از عوامل محاسبه شد و تنها عواملی که نمره میانگین رتبه‌ای آنها بالاتر از ۲/۵ بود و نمره اعتبار لازم را کسب کردند وارد تحلیل شدند. نهایتاً به منظور تبیین مؤلفه‌های اثرگذار بر بروز پدیده تقلب عواملی که در مرحله اعتبارسنجی نمره اعتبار لازم را کسب کرده بودند وارد تحلیل عاملی شدند. نتایج این تحلیل منجر به تبیین ۴ مؤلفه اثرگذار بر بروز پدیده تقلب شد.

نتایج ویافته ها

جدول ۱. توزیع فراوانی دانشجویان مورد مطالعه براساس ویژگی های فردی

متغیر	طبقات	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی	آماره
گروه های سنی	کمتر از ۲۰ سال	۱۰۳	۳۴/۶	۳۴/۹	۳۴/۹	کمینه: ۱۸
	بین ۲۰ تا ۲۴ سال	۱۵۸	۵۳	۵۳/۶	۸۸/۵	بیشینه: ۳۵
	بزرگتر از ۲۴ سال	۳۴	۱۱/۴	۱۱/۵	۱۰۰	میانگین: ۲۲
جنسیت	دانشجویان دختر	۱۹۴	۶۵/۱	۶۵/۳	۶۵/۳	نما: دانشجویان دختر
	دانشجویان پسر	۱۰۳	۳۴/۶	۳۴/۷	۱۰۰	
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۲۴۶	۸۲/۶	۸۲/۶	۸۲/۶	نما: کارشناسی
	کارشناسی ارشد	۴۸	۱۶/۱	۱۶/۱	۹۸/۷	
	دکتری	۴	۱/۳	۱/۳	۱۰۰	
ارتکاب عمل تقلب	بله	۱۵۶	۵۲/۳	۵۲/۳	۵۲/۳	نما: بله
	خیر	۱۴۲	۴۷/۷	۴۷/۷	۱۰۰	

منبع: یافته های پژوهش

- براساس اطلاعات بدست آمده مندرج در جدول ۱، در خصوص سن نمونه آماری مورد مطالعه، حداقل سن ۱۸ سال، حداکثر سن ۳۵ سال و میانگین سن ۲۲ سال بوده است که ۱۰۳ نفر (۳۴/۶٪) کمتر از ۲۰ سال، ۱۵۸ نفر (۵۳٪) بین ۲۰-۲۴ سال، ۳۴ نفر (۱۱/۴٪) بیشتر از ۲۴ سال داشتند و ۳ نفر (۱٪) نیز به این سوال پاسخ نداده بودند.

- یافته های جدول ۱، همچنین نشان می دهد بیشترین فراوانی نمونه آماری مورد مطالعه از نظر جنسیت، مربوط به دانشجویان دختر (۱۹۴ نفر) می باشد. یعنی حدود ۶۵/۳ درصد از کل پاسخگویان.

- مشاهده اطلاعات بدست آمده مندرج در جدول ۱، بیانگر آن است که در هرم توزیع سطح تحصیلات، لایه مربوط به مقطع لیسانس (۲۴۶ نفر) بیشترین لایه قابل مشاهده می باشد. یعنی حدود ۸۲/۶ درصد از کل پاسخگویان را دانشجویان مقطع لیسانس به خود اختصاص داده اند.

- از نظر پرسش در ارتباط با ارتکاب تقلب در دوران تحصیل نیز اکثریت دانشجویان (۱۵۶ نفر یا ۵۲/۳ درصد) فارغ از مقطع تحصیلی که در آن قرار داشتند اقرار کرده بودند که حداقل یک بار در دوران تحصیل خود مرتکب انجام عمل تقلب شده اند.

جدول ۲- همبستگی میان تعداد دفعات تقلب با ویژگیهای فردی دانشجویان مورد مطالعه

ویژگیهای فردی دانشجویان مورد مطالعه	r	sig
سن	-۰/۰۷۸	۰/۱۸۶
مقطع تحصیلی	-۰/۲۲۷	**۰/۰۰۰
معدل مقطع تحصیلی	-۰/۱۰۷	*۰/۰۲۲
جنس	-۰/۰۹۰	۰/۱۲۵
رشته تحصیلی	۰/۰۶۲	۰/۲۸۱
دوره تحصیلی (شبانه یا روزانه)	۰/۰۸۲	۰/۱۶۱

** و * به ترتیب معنی‌داری در سطح ۱ و ۵ درصد خطا

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج آزمون همبستگی بین تعداد دفعات تقلب با ویژگی‌های فردی دانشجویان مورد مطالعه در جدول ۲، آمده است.

- نتایج آزمون گویای این است که بین تعداد دفعات تقلب دانشجویان با سن، جنس، رشته تحصیلی و دوره تحصیلی رابطه معنا داری وجود ندارد. به عبارت دیگر ارتکاب عمل تقلب بستگی به سن و سال، جنسیت، رشته تحصیلی و دوره تحصیلی ندارد. و این عمل غیر اخلاقی در هر رده سنی، در هر رشته تحصیلی و نیز در بین دانشجویان روزانه و شبانه اتفاق می افتد و از لحاظ این ویژگی ها نمی توان افراد متقلب را به رده سنی، دوره تحصیلی و یا رشته تحصیلی خاص نسبت داد.

- نتایج آزمون همچنین نشان داد که بین تعداد دفعات ارتکاب تقلب دانشجویان با مقطع تحصیلی آنان رابطه منفی و معنا داری با اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. این نتیجه بیانگر آن است که با بالا رفتن مقطع تحصیلی احتمال ارتکاب تقلب کاهش پیدا می‌کند. به عبارت دیگر دانشجویان مقطع تحصیلات تکمیلی کمتر از دانشجویان مقطع کارشناسی مرتکب انجام عمل تقلب می‌شوند.

- نتایج آزمون همبستگی نشان دهنده رابطه منفی و معنا دار بین تعداد دفعات ارتکاب تقلب دانشجویان با معدل مقطع تحصیلی آنان با اطمینان ۹۵ درصد می باشد. این نتیجه نشان می‌دهد با بالا رفتن سطح معدل احتمال ارتکاب تقلب کاهش پیدا می‌کند. به بیان دیگر

دانشجویان ضعیف‌تر بیشتر مرتکب انجام عمل قلب می‌شوند و دانشجویان قوی‌تر بیشتر متکی به دانش و اطلاعات خود هستند.

جدول ۳. اعتبار سنجی عوامل اثرگذار بر بروز پدیده قلب و اولویت بندی آنها از نظر میزان تأثیر

رتبه	آماره سنجش			میزان متداول بودن (درصد)					عوامل اثرگذار بر بروز پدیده قلب
	انحراف معیار	میانگین رتبه ای از ۵	CV	کاملا مورد تایید	تا حدی مورد تایید	نه مورد تایید و نه مردود	کاملاً مردود	کاملاً مردود	
۳۰	۰/۴۹	۱/۲۱	۲/۴۸	۸/۷	۱۶/۴	۲۳/۸	۲۲/۸	۲۵/۵	جلب توجه دیگران
۲۲	۰/۴۱	۱/۲۹	۳/۱	۱۵/۱	۳۰/۲	۲۲/۱	۱۷/۴	۱۴/۸	عدم اعتماد به نفس
۲۳	۰/۴۱	۱/۲۱	۲/۹۴	۹/۷	۲۴/۲	۳۲/۶	۱۶/۱	۱۶/۴	مشکلات خانوادگی
۳	۰/۳	۱/۱۷	۳/۸۲	۳۲/۲	۴۰/۳	۱۲/۴	۷/۴	۷/۴	عادت داشتن به قلب
۱۶	۰/۳۷	۱/۲۱	۳/۱۹	۱۲/۴	۳۵/۲	۲۳/۵	۱۶/۴	۱۲/۱	اضطراب و دلهره
۱	۰/۲۴	۱/۰۶	۴/۲۸	۵۶/۴	۲۹/۲	۶/۴	۲/۷	۵/۴	عدم مطالعه
۱۳	۰/۳۴	۱/۲	۳/۴۷	۲۲/۸	۲۹/۹	۲۴/۸	۱۳/۴	۷/۷	فراگیر شدن قلب در بین دانشجویان و عدم کنترل مسئولین
۵	۰/۳۲	۱/۲	۳/۶۹	۳۱/۹	۳۳/۲	۱۵/۴	۱۰/۷	۸/۴	دشواری مطالب درسی
۱۲	۰/۳۴	۱/۲	۳/۴۸	۲۳/۲	۳۰/۵	۲۴/۵	۱۴/۱	۷/۴	جو کلاس
۲۵	۰/۴۲	۱/۳۷	۳/۱۹	۲۲/۸	۲۰/۵	۲۵/۵	۱۳/۸	۱۶/۴	شجاعت و جرات قلب کردن
۲۱	۰/۴۱	۱/۳۲	۳/۲۱	۲۰/۸	۲۳/۵	۲۳/۵	۱۷/۸	۱۳/۱	لذت بردن از قلب
۷	۰/۳۳	۱/۲۳	۳/۶۷	۲۸/۵	۳۶/۶	۱۳/۴	۱۱/۷	۷/۷	راه آسان برای کسب نمره
۴	۰/۳	۱/۱۵	۳/۷۱	۲۶/۸	۳۹/۹	۱۶/۸	۹/۱	۶/۷	راحت طلبی
۹	۰/۳۴	۱/۲۴	۳/۶۴	۲۹/۵	۳۰/۹	۱۹/۱	۱۰/۱	۸/۴	دشواری امتحان
۱۴	۰/۳۶	۱/۲۷	۳/۵۲	۲۶/۸	۲۹/۵	۲۰/۵	۱۳/۴	۹/۱	عدم تطابق سؤالات امتحانی با مطالبی که تدریس شده
۲۴	۰/۴۱	۱/۱۹	۲/۸۹	۹/۴	۲۲/۸	۳۰/۹	۲۰/۸	۱۵/۴	فشار و سرزنش والدین
۱۸	۰/۴	۱/۴۲	۳/۵۲	۱۵/۸	۲۷/۹	۲۲/۸	۱۹/۱	۱۲/۴	حفظ آبرو در بین همکلاسی‌ها، اساتید و خانواده
۲۸	۰/۴۷	۱/۳۷	۲/۹۱	۱۵/۸	۲۱/۱	۲۳/۵	۱۷/۱	۲۱/۸	ضعف بنیه مالی در پرداخت شهریه
۲۷	۰/۴۶	۱/۳۲	۲/۸۵	۱۲/۱	۲۳/۲	۲۱/۵	۲۰/۵	۲۰/۵	عدم آگاهی دانشجویان به قوانین آموزشی
۶	۰/۳۳	۱/۲۶	۳/۷۲	۳۴/۶	۲۹/۵	۱۴/۸	۱۳/۱	۷	کم توجهی ناظران جلسه امتحانی
۱۷	۰/۳۸	۱/۲۷	۳/۲۷	۲۰/۱	۲۵/۸	۲۵/۲	۱۶/۱	۱۱/۴	عدم انگیزه برای یادگیری
۸	۰/۳۳	۱/۲۱	۳/۵۸	۲۷/۲	۳۰/۵	۲۰/۱	۱۴/۸	۶	فشرده بودن زمان امتحانات
۱۰	۰/۳۴	۱/۲۶	۳/۶۴	۳۱/۵	۳۰/۹	۱۵/۴	۱۵/۱	۷	زیاد بودن حجم مطالب درسی
۱۱	۰/۳۴	۱/۲۴	۳/۵۹	۲۷/۵	۳۲/۶	۱۸/۱	۱۲/۴	۸/۱	سخت گیری بیش از حد اساتید
۲۰	۰/۴	۱/۲۷	۳/۱۷	۱۶/۸	۲۸/۲	۲۲/۸	۱۹/۵	۱۲/۴	رقابت و همپوشمی با دیگر دانشجویان
۲۶	۰/۴۳	۱/۳۱	۳	۱۸/۵	۱۶/۸	۲۸/۵	۱۹/۸	۱۴/۸	بی معنی بودن امتحان به عنوان ملاک یادگیری
۳۱	۰/۶۳	۱/۴۴	۲/۲۹	۱۵/۱	۲۶/۸	۲۸/۵	۱۸/۸	۹/۴	پرسیدن پاسخ سؤالات از استاد در جلسه امتحان
۲	۰/۲۹	۱/۱	۳/۶۸	۲۳/۸	۴۰/۶	۱۷/۴	۱۰/۱	۵/۷	فرار بودن و فراموشی مطالب درسی
۱۵	۰/۳۷	۱/۲۱	۳/۲۴	۱۷/۸	۲۴/۸	۲۹/۵	۱۶/۸	۹/۷	عدم تفکر در مورد پیامدهای قلب
۲۹	۰/۴۷	۱/۱۱	۲/۳۷	۱۲/۴	۱۸/۸	۲۹/۲	۱۸/۱	۲۰/۱	عدم آگاهی از زمان برگزاری امتحان
۱۹	۰/۴	۱/۳۱	۳/۲۲	۲۱/۸	۲۰/۵	۲۹/۵	۱۴/۱	۱۳/۸	عدم ترتیب اثر دادن مسئولین آموزشی به تقلب‌های گزارش شده

بر اساس یافته‌های جدول ۳، سه عامل؛ پرسیدن پاسخ سؤالات از استاد در جلسه امتحان (استفاده از کمک و راهنمایی استاد در جلسه امتحان با پرسیدن سوال)، جلب توجه دیگران (از طریق تقلب رساندن به آنها) و عدم آگاهی از زمان برگزاری امتحان به ترتیب کم اثر ترین عوامل اثرگذار بر بروز پدیده تقلب تعیین شدند. همان‌طور که یافته‌های جدول ۲، نشان می‌دهد، این عوامل همچنین پائین‌ترین نمره اعتبار را از نظر اثرگذاری بر بروز پدیده تقلب داشتند. این عوامل به دلیل اهمیت کم و تأثیر ضعیفی که بر بروز پدیده تقلب داشتند، از تحلیل حذف شدند. از طرف دیگر یافته‌های جدول ۳، بیانگر آن است که سه عامل؛ عدم مطالعه کافی و آمادگی نداشتن برای امتحان، فرار بودن و فراموشی مطالب درسی و عادت داشتن به تقلب به ترتیب با اهمیت ترین و قویترین عوامل تأثیر گذار بر بروز پدیده تقلب تعیین شدند.

تحلیل عاملی عوامل اثرگذار بر بروز پدیده تقلب

به منظور تبیین مؤلفه‌های اثرگذار بر بروز پدیده تقلب، عوامل اثرگذاری که از مرحله اعتبارسنجی نمره اعتبار لازم (بالاتر از میانگین) را کسب کردند وارد تحلیل عاملی شدند. مقدار KMO برابر با $0/79$ و مقدار بارتلت $1588/562$ به دست آمد که در سطح 1% معنی دار بوده و نشان می‌دهد که داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب هستند. جدول ۴، تعداد مؤلفه‌ها و درصد تبیین آنها را مشخص می‌کند.

جدول ۴، مشخصات تغییرپذیری مؤلفه‌های استخراج شده اثرگذار بر بروز پدیده تقلب

ردیف	مؤلفه‌ها	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد واریانس تجمعی
۱	مؤلفه اول	۱۵/۱۴۸	۲۵/۲۹	۲۵/۲۹
۲	مؤلفه دوم	۴/۵۶۵	۱۴/۷۴	۴۰/۳
۳	مؤلفه سوم	۳/۳۶۶	۱۱/۶۶	۵۱/۶۹
۴	مؤلفه چهارم	۳/۱۲۱	۱۱/۱۵	۶۲/۸۴

بر اساس اطلاعات جدول ۴، بیشترین مقدار ویژه مربوط به مؤلفه اول و در حدود $15/15$ می‌باشد که برابر با $25/3$ درصد از واریانس تبیین شده توسط این مؤلفه می‌باشد. مقدار واریانس تجمعی تبیین شده توسط این چهار عامل جمعا $62/84$ درصد می‌باشد. این بدین معنی است که عوامل استخراج شده حدود 63 درصد از کل عوامل اثرگذار بر بروز پدیده تقلب را تبیین می‌کنند. 38 درصد واریانس تبیین نشده مرتبط با عواملی چون؛ اغفال اساتید

توسط دانشجویان با استفاده از روشهای متنوع و غیر مرسوم تقلب، عدم دسترسی به نرم افزارهای قوی جهت کنترل پایان نامه ها، تکالیف و پروژه های درسی و تشخیص میزان کپی برداری در آنها بوده است که در تحقیق حاضر تبیین نشدند و عامل آنها در تحلیل عاملی استخراج نشد. مؤلفه های استخراج شده را با روش واریماکس چرخش داده و نام گذاری شدند. نتایج در جدول ۵، ارائه شده است.

جدول ۵، مشخصات مؤلفه های استخراج شده اثرگذار بر بروز پدیده تقلب

نام مؤلفه	متغیرها	بارعاملی
ناهنجاری های برنامه ریزی آموزشی	فشرده بودن زمان امتحانات	۰/۸۰۲
	زیاد بودن حجم مطالب درسی	۰/۷۶۹
	دشواری امتحان	۰/۶۹۱
	عدم تطابق سؤالات امتحانی با مطالبی که تدریس شده	۰/۸۵۶
	دشواری مطالب درسی	۰/۸۱۳
درونی شدن فرهنگ تقلب	عدم تفکر در مورد پیامدهای تقلب	۰/۸۱۵
	راحت طلبی	۰/۷۸۶
	راه آسان برای کسب نمره	۰/۷۴۵
	شجاعت و جرات تقلب کردن	۰/۶۱۱
	لذت بردن از تقلب	۰/۷۱۴
	عدم اعتماد به نفس	۰/۷۰۱
	اضطراب و دلهره	۰/۶۷۴
	عدم مطالعه	۰/۶۵۸
	عادت داشتن به تقلب	۰/۵۶۲
	فرار بودن و فراموشی مطالب درسی	۰/۵۱۲
ضعف مدیریتی و ضابطه مند نبودن قانون برخورد با افراد متقلب	عدم آگاهی دانشجویان به قوانین آموزشی	۰/۸۱۴
	عدم ترتیب اثر دادن مسئولین آموزشی به تقلب های گزارش شده	۰/۷۴۱
	فراگیر شدن تقلب در بین دانشجویان و عدم کنترل مسئولین	۰/۷۲۸
عوامل محیطی	سخت گیری بیش از حد اساتید	۰/۵۱۲
	فشار و سرزنش والدین	۰/۵۰۱
	ضعف بینه مالی در پرداخت شهریه	۰/۶۴۲
	حفظ آبرو در بین همکلاسی ها، اساتید و خانواده	۰/۵۵۱

اولین عامل (مؤلفه) تبیین شده حاصل از تحلیل عوامل اثرگذار بر بروز پدیده تقلب مربوط به "ناهنجاریهای برنامه ریزی آموزشی" است. این عامل حدود ۲۶ درصد از عوامل مربوط به علل بروز تقلب را تحت پوشش قرار می دهد. فشرده بودن زمان امتحانات، زیاد بودن حجم مطالب درسی، مشکل بودن سؤالات مطرح شده در امتحانات و عدم تناسب سطح

سؤالات امتحانی با مطالب تدریس شده از جمله ناهنجاری‌های برنامه‌ریزی آموزشی است که از مهمترین علل وقوع تقلب شناسایی شده است (جدول ۵).

- عامل (مؤلفه) دوم تحت عنوان "درونی شدن فرهنگ تقلب" با درصد تبیین ۱۴/۷۴ از واریانس کل می باشد. این عامل یکی از جنبه های مهم اثرگذار بر بروز پدیده تقلب می باشد. درونی شدن فرهنگ تقلب از مسائل حاد و خطرناکی است که هویت و قداست علم را تهدید می کند و اپیدمی شدن آن ضررهای جبران ناپذیری را به اجتماع علمی و آینده جامعه وارد می کند. این مؤلفه شامل عواملی چون بی اهمیت دانستن تقلب و عدم تفکر در مورد پیامدهای آن، راحت طلبی دانشجویان، عدم مطالعه، عادت داشتن به تقلب و مواردی از این قبیل می باشد که نشان از عادی شدن تقلب و شکستن قبح و زشتی عمل تقلب در نزد دانشجویان و در نتیجه به دنبال راه های آسان و سهل الوصول کسب نمره بودن در بین دانشجویان مراکز آموزش عالی می باشد (جدول ۵).

- عامل (مؤلفه) سوم تحت عنوان "ضعف مدیریتی و ضابطه مند نبودن قانون برخورد با افراد متقلب" می باشد. این مؤلفه نیز با درصد تبیین ۱۱/۶۶ درصد از واریانس کل، از جمله عوامل مهم و اثرگذار بر بروز پدیده تقلب است که عواملی چون؛ عدم آگاهی دانشجویان به قوانین آموزشی، عدم ترتیب اثر دادن مسئولین آموزشی به تقلب‌های گزارش شده، فرایگر شدن تقلب در بین دانشجویان و عدم کنترل مسئولین را شامل می شود (جدول ۵).

- عامل (مؤلفه) چهارم نیز "عوامل محیطی" اثر گذار بر بروز پدیده تقلب می باشد. عواملی چون سخت گیری اساتید، فشار خانواده، والدین و همکلاسی‌ها و فشارهای مالی (ترس از مردود شدن در درس و پرداخت شهریه) جزء عوامل محیطی محسوب می شوند که حدود ۱۱/۱۵ درصد از واریانس کل مربوط به عوامل اثر گذار بر بروز پدیده تقلب را تبیین می کند (جدول ۵).

بحث و نتیجه گیری

مطالعه و تحقیق در ارتباط با موضوع تقلب از دو جهت حائز اهمیت است. نخست آنکه درک عوامل اثرگذار بر بروز پدیده تقلب به مدیریت و کنترل و پیشگیری از بروز آن کمک می کند. از سوی دیگر آمار و ارقام بیانگر آن است که این پدیده غیر اخلاقی در تمامی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی رو به افزایش است (سید حسینی داورانی، ۱۳۸۳

؛ (Spiller, ۱۹۹۵) و به همین دلیل در سال‌های اخیر بر تحقیق پیرامون آن تاکید بیشتری شده است (Murdock, ۲۰۰۱).

در این مطالعه سعی شد به منظور جلوگیری از ایجاد حساسیت در دانشجویان و پرهیز از سوگیری ناشی از پذیرش اجتماعی آن، به جای آنکه به طور مستقیم در مورد علل ارتکاب تقلب در مورد خودشان پرسیده شود، از علل شیوع آن در بین همکلاسی‌های آنان سوال شود. زیرا حتی در صورت بی نام بودن پرسشنامه‌ها، تعداد قابل توجهی از دانشجویان ممکن است ارتکاب به تقلب را علی‌رغم انجام آن، انکار نمایند (Thorpe, ۱۹۹۹).

نتایج تحقیق نشان داد بین ارتکاب به انجام عمل تقلب در دانشجویان با ویژگی‌های فردی آنها مانند؛ سن، جنس، رشته تحصیلی و دوره تحصیلی رابطه معناداری وجود ندارد. به عبارت دیگر ارتکاب عمل تقلب بستگی به سن و سال، جنسیت، رشته تحصیلی و دوره تحصیلی ندارد. این در حالی است که نتایج تحقیقاتی که در انگلستان در دانشگاه پلی‌موت انجام گرفت، نشان داد تقلب در بین دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر و نیز در بین دانشجویان رشته علوم و تکنولوژی بیشتر از دانشجویان سایر رشته‌ها بود (Stephen & etal, ۱۹۹۶). نتایج تحقیق خامسان و همکاران نیز نشان داد؛ میزان تقلب در پسران بیش از دختران و باور به عمومیت داشتن تقلب در دختران به طور معناداری بیش از پسران است (خامسان، ۱۳۹۰). نتایج آزمون همچنین نشان داد که بین ارتکاب به تقلب دانشجویان با مقطع تحصیلی آنان رابطه منفی و معناداری دارد. یعنی احتمال تقلب در دانشجویان تحصیلات تکمیلی و مقاطع بالاتر کمتر است. نتیجه این تحقیق برعکس نتایج تحقیق گرگوری و همکاران می‌باشد، چرا که نتایج تحقیق آنها بیانگر این واقعیت بود که تفاوت معناداری بین ارتکاب به تقلب دانشجویان با مقطع تحصیلی آنان وجود ندارد و تقلب در هر سطح تحصیلی اتفاق می‌افتد (Gregory, ۲۰۰۴). همچنین نتایج آزمون همبستگی نشان دهنده رابطه منفی و معنادار بین تعداد دفعات ارتکاب تقلب دانشجویان با معدل مقطع تحصیلی آنان بود، یعنی با بالا رفتن سطح معدل احتمال ارتکاب تقلب کاهش پیدا می‌کند. این قسمت از نتایج تحقیق تاییدی بر نتایج تحقیق استفن و همکاران بود. نتایج تحقیق آنها نیز مؤید این واقعیت بود که دانشجویان قویتر کمتر تقلب می‌کنند (Stephen & etal, ۱۹۹۶). این در حالی است که نتایج تحقیق نیک پور (۱۳۸۲) و سید حسینی داورانی (۱۳۸۳)،

فراوانی نسبی تقلب و نرخ ارتکاب جعل و تحریف را در بین دانشجویان اعم از قویتر یا ضعیف تر بودن نزدیک به ۵۰ درصد گزارش کرده اند.

نتایج تحقیق تبیین ۴ مؤلفه مهم اثرگذار بر بروز پدیده تقلب را جمعاً با درصد تبیین ۶۳ درصد تایید کرد. این مؤلفه ها شامل؛ ناهنجاری‌های برنامه ریزی آموزشی مثل فشرده بودن زمان امتحانات، زیاد بودن حجم مطالب درسی، عدم تناسب سطح سؤالات امتحانی با مطالب تدریس شده و مواردی از این قبیل می باشد. در تحقیقی که توسط میلتون و همکاران انجام شد، حدود ۵۰ درصد از دانشجویان علت تقلب را تدریس مطالب پراکنده و سؤالات مشکل امتحانی ذکر کرده بودند (Milton, O., et al, ۱۹۸۶). نتایج تحقیق خامسان نیز تایید کننده برخی از ناهنجاری‌های برنامه ریزی آموزشی مانند؛ عدم وقت کافی و سخت بودن تکالیف و سؤالات را در بروز پدیده تقلب می باشد (خامسان، ۱۳۹۰). در این خصوص تدریس مطالب مرتبط با سرفصل‌های درسی و طرح سؤالات امتحانی متناسب با سرفصل‌های تدریس شده در پیشگیری، مدیریت و کنترل تقلب قابل اجراء و مفید می باشد. از دیگر مؤلفه های تبیین شده و اثرگذار بر بروز پدیده تقلب درونی شدن فرهنگ تقلب در دانشجویان است. این مورد از موارد هشدار دهنده و خطرناکی است که به اپیدمی شدن و فراگیر شدن تقلب دامن می زند. گر چه نتایج تحقیق سید حسینی داورانی (۱۳۸۳)، نشان می دهد میانگین انجام تقلب در امتحانات حالت بحرانی ندارد، اما با توجه به غیر اخلاقی بودن این عمل، انجام تقلب بیش از ۵ بار در طی دوره دانشجویی که از نتایج مستخرج از پژوهش وی می باشد، نیازمند توجه است چرا که شیوع و فرهنگ شدن این پدیده غیر اخلاقی را نشان می دهد. نکته قابل تأمل در مطالعات مشابه آن است که درونی شدن فرهنگ تقلب ارتباط تنگاتنگ با فرهنگ جامعه دارد. نتایج این مطالعات بیانگر این نکته اساسی است که در جوامع سخت‌کوش، افراد کمتر عادت به تقلب کردن دارند (Milton, O., et al, ۱۹۸۶). از دیگر مؤلفه های تبیین شده و اثرگذار بر بروز پدیده تقلب ضعف مدیریتی و ضابطه مند نبودن قانون برخورد با افراد متقلب را می توان ذکر کرد. متأسفانه در کشور ما تنبیه متناسب با جرم انجام شده اجراء نمی شود و آن طور که باید جدی گرفته نمی شود. در این خصوص برخورد جدی با متخلفین و پرهیز از هر گونه مسامحه (Coverdale, ۲۰۰۰) در کنترل و پیشگیری از وقوع مواردی از این قبیل بسیار مفید می باشد. چرا که در صورت

عدم برخورد، احتمال وقوع تقلب و شیوع آن بیشتر خواهد شد (Elzubeir, ۲۰۰۳). چهارمین مؤلفه های تبیین شده و اثرگذار بر بروز پدیده تقلب تاثیر عوامل محیطی است. این مؤلفه عواملی چون فشار وارده از طرف اطرافیان مانند خانواده و اساتید برای کسب نمره خوب در امتحانات و در نتیجه تلاش دانشجو برای حفظ آبرو به هر قیمت حتی دست زدن به عمل تقلب را شامل می شود. در این خصوص نتایج تحقیقات ماری در دانشگاه فلوریدا نیز نشان داد؛ تقلب دانشجویان رابطه تنگاتنگی با استراتژی حفظ آبرو و رقابت و همچشمی با همکلاسی ها دارد. این پدیده بیشتر در مورد دانشجویان دختر سنخیت پیدا می کند، گرچه تفاوت های جنسیتی در بروز تقلب مهم نیست اما دختران بیشتر تحت تاثیر فشار خانواده و دوستان قرار می گیرند (Mary, G., ۲۰۰۶). در این خصوص نتایج تحقیق مرادی و سعیدی جم (۱۳۸۰) تایید کننده عامل فشار و سخت گیری استاد در انجام تقلب است.

پیشنهادها

در یک جمع بندی کلی می توان گفت، تقلب پدیده ای است که ارتباط تنگاتنگ با فرهنگ جامعه از یک سو و مدیریت و سیاست گذاری های مسئولین دانشگاه ها از سوی دیگر دارد. مدیریت و برخورد جدی متولیان آموزشی دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی منجر می شود تا علاوه بر ارتقای سطح معلومات دانشجویان و جلوگیری از اشاعه این مسأله غیر اخلاقی و تبدیل آن به یک هنجار پذیرفته شده در بین دانشجویان، از تضییع حق دانشجویانی که با مطالعه و تلاش مستمر خود نمره کسب می نمایند نیز جلوگیری شود. در این خصوص راهکارهای مدیریتی ذیل ارزشمند و قابل پیشنهاد می باشد:

- ناهنجاریهای برنامه ریزی آموزشی از جمله مؤلفه های مهم در بروز پدیده تقلب می باشد که عواملی چون؛ فشرده بودن زمان امتحانات، حجم بالای درس ها، استاندارد نبودن سؤالات و نیز نحوه برگزاری آزمون ها در آن تاثیر گذار می باشند. وقتی حجم مطلب زیاد باشد و امتحان سخت و پیچیده باشد، امکان تقلب بیشتر می شود. شکل برگزاری امتحانات به صورت چهار گزینه ای یکی از اشکالات موجود است. با توجه به تعداد زیاد دانشجویان، گستردگی حجم امتحانات و مشکل تصحیح برگه های امتحانی توسط اساتید، امتحانات به صورت چهار گزینه ای برگزار می شود و در نوع سؤالات چهارگزینه ای کم کم اساتید در

سال‌های متمادی به سمت تکرار سؤال‌ها در اشکال مختلف می‌روند به طوری که موضوعات مورد سؤال کاملاً مشخص می‌شود. در این خصوص پیشنهاد می‌شود اساتید از تدریس و بیان مطالب پراکنده و نامربوط به سرفصل‌های درسی پرهیز کنند و در هنگام طرح سؤالات امتحانی، در کنار سؤالات چهار گزینه‌ای، سؤالات دیگری به صورت تشریحی و حتی شفاهی مطرح شود و نیز دست اندر کاران برنامه‌ریزی بازه زمانی طولانی تری را در برگزاری امتحانات در نظر گیرند.

- درونی شدن فرهنگ تقلب به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم در بروز پدیده تقلب و رایج شدن آن در بین دانشجویان، منجر به کم‌رنگ شدن قبح و زشتی این عمل غیر اخلاقی می‌شود. تقویت روحیه اخلاق علمی در بین دانشجویان با استفاده از جلسات سخنرانی عمومی و مشاوره متخصصان اخلاق علمی و علوم رفتاری به دانشجویان، بخصوص دانشجویانی که دارای سوابق ارتکاب تقلب می‌باشند، پیشنهاد و راهکاری پیشگیرانه در راستای حل این معضل نظام آموزش عالی است.

- ضعف مدیریتی و عدم برخورد جدی با افراد متقلب به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم و اثرگذار بر بروز پدیده تقلب از سوی دانشجویان تأیید شد. آنچه که در حال حاضر به عنوان راهکارهای کنترل‌کننده به آن توجه می‌شود، استفاده از ضوابطی چون کم کردن نمره امتحانی و در حادترین حالت محروم کردن دانشجو از حضور در جلسه امتحان می‌باشد. آنچه مسلم است این است که مدیریت و کنترل جامع مستلزم رویکردهای سازمان یافته و گسترش هنجارها، ارزش‌ها و منش‌های اخلاقی و به طور کلی نهادینه سازی فرهنگ مدیریت شخصی و کنترل درونی است. تا جایی که کنترل‌ها از جنبه بیرونی و چوب و چماقی به سمت خود کنترلی درونی، مدیریت شخصی هر فرد بر رفتار علمی خود و پایبندی به ارزش‌های اخلاقی و باور به زشتی چهره کریه تقلب سوق پیدا کند. این امر نیز مستلزم گسترش هسته‌های تخصصی - حرفه‌ای در خصوص تشکیل مراکز و گروه‌های پژوهشی با حضور تیم مجرب و چند رشته‌ای متشکل از متخصصان روان‌شناسی تربیتی، برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت آموزشی و سایر تخصص‌های مرتبط، به منظور بررسی عوامل کاهش و کنترل تقلب و یافتن راه حل‌های مناسب در جهت پیشگیری و حذف این معضل غیر اخلاقی می‌باشد.

- استاندارد نبودن سؤالات امتحانی، حفظ کردنی و فرار بودن مطالب از علت‌های روی آوردن دانشجویان به تقلب می باشد، مطالب غیر متناسب با رشته تحصیلی وجود دارد که باعث می شود دانشجویان مطالب اضافی را یاد بگیرند اما آنچه که باید با آن آشنا شوند را یاد نمی گیرند. چنانچه دروس و امتحانات کاربردی شوند، دانشجویان به مطالب بیشتر مسلط می شوند و میزان تقلب نیز کمتر می شود.

- عوامل محیطی نیز به عنوان یکی دیگر از مؤلفه های مهم و اثرگذار بر بروز پدیده تقلب از سوی دانشجویان تایید شد. این عوامل عمدتاً مرتبط با حیطه های آموزشی (سخت گیری استاد و فشار والدین بر فرزندان در کسب نمره بالاتر)، حیطه های اجتماعی (حفظ آبرو در بین همکلاسیها و دوستان) و نیز حیطه های اقتصادی (ضعف بنیه مالی در پرداخت شهریه) می باشد. مادامی که سخت گیری استاد و فشار خانواده در یادگیری دانشجویان و نیز ارزش های اجتماعی مثل آبرو داشتن نزد استاد و بین دوستان و همکلاسی ها و یا پذیرش در سطوح بالاتر تحصیلی و استخدامی ها بر اساس ملاک نمره باشد، می توان انتظار داشت شخص به طور اختیاری و غیر اختیاری در ارتکاب تخلف و تقلب تحت تأثیر عوامل محیطی قرار گیرد. آموزش، فرهنگ سازی و نهادینه کردن تفکر سیستم ارزشیابی و گزینش چه در جامعه علمی و آکادمیک دانشگاهی، چه در بخش سیاست گذاری و سیستم های گزینش و استخدامی و چه در فرهنگ و تفکرات عامی جامعه و خانواده ها بر اساس توجه به میزان مهارت های اکتسابی و عملی شخص و نه صرفاً توجه به نمره و میزان محفوظات او، راهبردی مهم در جهت کنترل عوامل محیطی و تأثیر گذاری آن در بروز پدیده تقلب می باشد.

فهرست منابع

- خامسان، احمد؛ امیری، محمد اصغر. "بررسی تقلب تحصیلی در میان دانشجویان دختر و پسر". فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، سال ششم، شماره ۱، ۱۳۹۰.
- دریس، عصمت. "بررسی تاثیر تهدید تنبیه خفیف و شدید بر نگرش نسبت به تقلب و اقدام به آن در دانش آموزان دختر سال سوم راهنمایی شهر اهواز". پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۷۷.
- سپهری نیا، امیر. "تأثیر عزت نفس بر نگرش نسبت به تقلب و اقدام به آن در دانش آموزان دختر و پسر سال سوم راهنمایی شهرستان شوش". پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۷۶.
- سید حسینی داورانی، سید وحید. "نگرش دانشجویان پزشکی سال اول تا ششم نسبت به انواع خلاف دانشگاهی تقلب و سنجش فراوانی آن به روش غیر مستقیم". پایان نامه دکتری پزشکی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۳.
- مرادی، ولی اله؛ سعیدی جم، مسعود. "بررسی علل گرایش دانشجویان به تقلب در امتحانات دانشجویان علوم پزشکی همدان در سال ۱۳۷۵". طب و تزکیه. ۱۳۸۰، شماره ۴۰: ۱۶-۱۹.
- نخعی، نودز؛ سید حسینی، سید وحید. "بررسی نظرات دانشجویان پزشکی در مورد تقلب امتحانی و فراوانی نسبی آن". گام‌های توسعه در آموزش پزشکی. ۱۳۸۳، شماره ۱، جلد دوم: ۵۷-۶۴.
- نخعی، نودز؛ نیک پور، هادی. "بررسی نظرات دانشجویان پزشکی در مورد فریب‌کاری پژوهشی در تدوین پایان نامه و فراوانی نسبی آن". گام‌های توسعه در آموزش پزشکی. ۱۳۸۴، شماره ۲، جلد اول: ۱۰-۱۷.
- نعمی، عبدالزهرا. "بررسی تاثیر تهدید به تنبیه خفیف و شدید بر نگرش نسبت به تقلب و اقدام به آن در دانش آموزان پسر سال سوم راهنمایی". پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۷۲.
- نیک پور، هادی. "تعیین نگرش دانشجویان سال آخر پزشکی نسبت به انواع تقلب در مراحل تدوین پایان نامه و سنجش فراوانی آن به روش غیر مستقیم". پایان نامه دکتری پزشکی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۲.
- Aronson E, Wilson TD, Akert RM. "personal causes of student cheating, Research in Higher Education". Social psychology. ۴th ed. New Jersey: Prentice Hall ۲۰۰۲; Vol ۴۳, No (۳), pp: ۱۸۰- ۱۸۱.

- Baldwin DC Jr, Daugherty SR, Rowley BD, Schwarz MD. Cheating in medical school: a survey of second-year students at ۳۱ schools. *Acad Med* ۱۹۹۶; Vol ۷۱, No (۳), pp: ۲۶۷-۲۷۳.
- Cizek GJ. Cheating on tests: How to do it, detect it and prevent it. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum ۱۹۹۹; Vol ۱۲, No (۱), pp: ۳۹-۴۲.
- Coverdale J, Henning M. An analysis of cheating behaviors during training by medical students. *Med Teach* ۲۰۰۰; Vol ۲۲, No (۶), pp: ۵۸۲-۵۹۴.
- Elzubeir MA, Rizk DE. Exploring perceptions and attitudes of senior medical students and interns to academic integrity. *Med Educ* ۲۰۰۳; Vol ۳۷, No (۷), pp: ۵۸۹-۵۹۶.
- Gaberson KB. Academic dishonesty among nursing student. *Nurs Forum* ۱۹۹۷; Vol ۳۲, No (۳), pp: ۱۴-۲۰.
- Gregory J. Cizek. Cheating in Academics. *Encyclopedia of Applied Psychology* ۲۰۰۴, Vol ۱, No (۱), pp: ۲۳-۴۳.
- Haines V, Diekhoff G, La Beff E. College cheating immaturity, lack of commitment, and the neutralizing attitude. *Res High Edu* ۱۹۹۶; Vol ۲۵, No (۴), pp: ۳۴۲-۳۵۴.
- Jensen LA, Felman SS, Cauffman E. It's wrong, but everybody does it: academic dishonesty among high school and college student. *Contemp Educe Psychol* ۲۰۰۲; Vol ۲۷, No (۲), pp: ۲۰۹-۲۲۸.
- Maramuk S, Maline M. Academic dishonesty among college student Issues in education: Washington, DC: Department of Education, Office of Educational Research an Improvement ۱۹۹۳; Vol ۱۷, No (۱), pp: ۱۹-۲۸.
- Mary, G., Harper. ۲۰۰۶, High tech cheating. *Psychol Rep* ۲۰۰۶; Vol ۷, No (۲), pp: ۶۶۱-۶۶۹.
- Milton, O., H. R. Pollio and J.A Eison. Making Sense of College Grades: Why the Grading System Does Not Work and what can be done about It. San Francisco, CA; Jossey-Bass; ۱۹۸۶, Vol ۲, No (۱), pp: ۵-۱۷
- Murdock TB, Hale NM, Weber MJ. Predictors of cheating among early adolescents: academic and social motivations. *Contemp Educ Psychol* ۲۰۰۱; Vol ۲۶, No (۱), pp: ۹۶-۱۱۵.
- Rennie SC, Rudland JR. Differences in medical students' attitudes to academic misconduct and reported behavior across the years- a questionnaire study. *J Med Ethics* ۲۰۰۴; Vol ۲۹, No (۲), pp: ۹۷-۱۰۲.
- Rozance CP. Cheating in medical schools: implications for students and patients. *JAMA* ۱۹۹۱; Vol ۲۲۶, No (۱۷), pp: ۲۴۵۳-۲۴۵۶.

- Sierles F, Hendrick I, Circle S. Cheating in medical School. *J Med Educ* ۱۹۹۰; Vol ۵۵, No (۳), pp: ۱۲۴-۱۲۵.
- Spiller S, Crown DF. Changes over time in academic dishonesty at the collegiate level. *Psychol Rep* ۱۹۹۵; Vol ۷۶, No (۳), pp: ۷۶۳-۷۶۸.
- Stephen E. Newstead, Arlene, Franklyn-Stokes and Penny Armstead. Individual Differences in Student Cheating, *Journal of Educational Psychology* ۱۹۹۶; Vol ۸۸, No (۲), pp: ۲۲۹-۲۴۱.
- Sudman S, Bradburn NN. Asking questions. San Francisco: a partial guide questionnaire design: Jossey- Bass Inc ۱۹۹۷; Vol ۲۱, No (۲), pp: ۷۱-۸۳.
- Thorpe MF, Reed BD, Pittenger DJ. Cheating the researcher: a study of the relation between personality measures and self-reported cheating. *College Student Journal* ۱۹۹۹; Vol ۳۴, No (۲), pp: ۱۲-۲۴